

Foto: Ernst Karlsson

Tolla Mariane

Sollerön har alltid haft kunniga hantverkare, dom har hantverket i blodet. De ha såsom öbor varit rätt isolerade och därför hänvisade till att själva tillverka sina bruksföremål, själva timra sina hus och mura sina spisar. Detta fostrade ett händigt folk, som tillika förvärvade en form- och stilkänsla som satt sina spår vid utformningen av våra gamla allmogemöbler och timmerbyggnader. För många blev det till en glädje att forma och skapa, att utveckla och förbättra sådant som redan fanns. Denna skaparglädje och känsla för former finns fortfarande kvar hos Solleröborna.

En av dessa som skapar och formar är Tolla Mariane, keramiker på Tollagården i Bodarna. Tillsammans med sin make Tage har dom byggt upp en keramikverkstad och en tillverkning som blivit känd långt utanför Dalarnas gränser, ja långt utanför landets gränser. Vi skall låta Mariane berätta!

Som ung flicka längtade jag efter att få lära mig ett hantverk och då främst keramiktillverkning. När jag var 17 år for jag till Stockholm och tog plats som piga i familj. Jag tänkte, att har jag bara kommit till Stockholm går det nog bättre att komma in på någon specialskola och då närmast Konstfack.

Min önskan gick också i uppfyllelse. Hösten 1953 kunde jag börja en 3-årig kurs på Konstfack, som specialelev i keramik. Det var en härlig känsla och det blev en intressant tid med alla de trevliga kamraterna och den fina miljön som fanns på det gamla Konstfack. Under min studietid där sökte jag kontakt med några keramiker i Bromma, hos vilka jag praktiserade så fort tillfälle gavs. Att börja med fick jag utföra det sämre arbetet, såsom rengöring och målning av enklare dekor. Efter 2 års arbete fick jag äntligen börja dreja och passa ugnarna. Då var det roligt, jag hade kommit en bra bit på väg.

Men hela tiden var min dröm att få komma hem och öppna eget, och när kursen på Konstfack var färdig, slutade jag min anställning i Brommakera-mik och åkte hem. Nu gällde det att skaffa lokal, ugn och drejskiva och mycket annat, som måste finnas för att en verkstad skall fungera. Och allt detta kostade pengar. Eftersom jag inte hade råd med en stor brännugn, köpte jag en liten putteugn. Min far hjälpte mig med drejskiva, och som balanshjul till drejskivan använde vi ett gammalt kärrhjul. Så var då allt klart, att i det lilla utrymmet som jag inrett hemma på gården, börja min keramiktillverkning. Nu skulle jag äntligen få tillverka egna alster, skapa något själv och få valuta för mina läroår. Men det var inte så lätt, det gick inte alls så bra, som jag hade hoppats. Ganska snart insåg jag att jag måste lära mig mera. Jag sökte, och fick komma tillbaka till keramikateljén i Bromma för fortsatt praktik. Jag drejade, jag brände, och jag frågade om allt och jag arbetade intensivt. Men längtan hem fanns inom mig, och jag var fast besluten att komma hem och starta eget.

Efter ytterligare 2 års arbete i Bromma keramikverkstad åkte jag hem för att på nytt börja en tillverkning. Jag hade nu insett, att jag måste köpa en större ugn och en ordentlig drejskiva. Till detta behövdes pengar som jag måste skaffa fram.

Av en slump fick jag besök av dåvarande nämndemannen Mås Anders Jönsson. Han fick se alla mina vaser och skålar som jag tagit med hem från Stockholm, och blev mycket intresserad av mina alster. »Tänker du fortsätta att tillverka keramik?« frågade han. Jag svarade, att det är min högsta önskan bara jag hade pengar att inreda en verkstad. »Hur mycket pengar

Nattvardsservis för Biskopskapellet i Västerås.

behöver du då? frågade Mås Anders. »Jag behöver minst 2 000 kronor«, svarade jag. »Det kan du få låna av mig om du vill«, svarade han. O vad jag blev glad, nu kunde jag köpa både ugn och drejskiva som var av en bra kvalitet. Jag har många gånger senare skänkt denne hedersman en tack-samhetens tanke.

Jag började nu se mig om efter en lämplig lokal och fann en sådan i källarvåningen hos Rune Svensson. Den 5 mars 1959 kunde jag börja min tillverkning, bättre rustad än förra gången och fast besluten att kunna fortsätta. Det gick, och jag firar 20-års jubileum i år.

Redan från början var min ambition att försöka skapa en egen stil och att hålla en hög kvalitet. Jag drejade, formade och brände, jag njöt av att kunna skapa något med mina händer. Men för att kunna fortsätta, måste jag få sälja. Tyvärr gick det trögt att få igång försäljningen. Folk i allmänhet undrade, vad jag höll på med, men ingen vågade komma in och se. Någon tyckte som så. »Sitt å djärå släjk butter, kan ä va nå ä.« Men det fanns några som kom in och köpte och det var dom kvinnliga lärarna på Sollerön.

Påskan 1959 några månader efter starten hade jag min första utställning, i ett av Rune Svenssons skyltfönster. Denna utställning gjorde att försäljningen ökade något men var ändå blygsam. Försäljningen var 400 kronor att jämföras med fjolårets som är uppe i över 100 000 kronor. Intresset för vad jag gjorde ökade och många kom in till mig. En av de som kom var Tage, min blivande man. Han kom ofta och han kom för att stanna. Teknisk som han är, erbjöd han sig att montera en motor på min drejskiva, så att jag inte behövde sitta och sparka. Ja så började det med keramiken och med Tage.

1960 kom så den stora ordern på 500 vaser. Det var Domnarvets Järnverk som var beställare. Beställningen gällde 3 år med 500 vaser varje år. Jag bävade inför tanken att dreja så många vaser. Dessutom behövde jag mycket lera, och det var inte så lätt att få fram. Tage ryckte in och klarade även den detaljen. Han hämtade leran med bil i frihamnen i Stockholm, en bil som blev helt nerlastad av den tunga leran, men till Sollerön kom han.

Med denna beställning blev min keramik känd utåt. Efterfrågan blev stor och verkstaden blev för trång, vi måste se oss om efter större utrymmen. Tanken att få inreda en ateljé på Tollagården var stark, och efter samråd med föräldrarna beslöt vi oss för att göra en tillbyggnad, stor nog att inrymma en verkstad. Min dröm under tidigare år var att få skapa ett konst- och hantverkscentrum på Tollagården, där hantverkare, konstnärer och författare från Dalarna, ja även utanför dess gränser, kunde få vistas under

en tid och känna arbetsro. Jag tänkte på många av mina kamrater på Konstfack som inte hade tillgång till lokaler. Men så har det inte blivit, slutar Mariane sin berättelse.

Däremot har Mariane och Tage byggt upp sin atelje och en bostad som är något utöver det vanliga. De började med att bygga till bostadshuset där även keramikverkstaden inrymdes. Rätt snart blev även den för trång och så startades ombyggnad och inredning av uthusbyggnaden. All denna om- och tillbyggnad har helt utförts av Tage. Han har på ett kunnigt och skickligt sätt inrett allt till ändamålsenliga lokaler, som uppfyller de funktionella krav, som ställs på en keramikverkstad, men har samtidigt kunnat skapa en hemtrevlig miljö. All ombyggnad har gått i etapper.

Tage är ju något av en tusenkonstnär, som kan det mesta, Han fick ändå finna sig i att bli omskolad. Det var hans hustru Mariane, som i pauserna med snickeriarbetena lärde Tage att dreja. Och därmed var väl detta hantverks- och konstnärspär synnerligen kvalificerade att kunna producera den alltmer efterfrågade Tolla-keramiken. Resultatet av Marianes och Tages gemensamma arbete blev turistattraktion av högsta klass. Den pietetsfullt om- och tillbyggda gården invaderas av folk från när och fjärran, som vill se när Tolla Marianes vackra keramik skapas.

Men nu är verkstaden stängd för besökare, sedan förra året. Det är endast på beställning som besök tas emot. Man måste ha arbetsro för att kunna producera. Och producerar det gör verkligen detta konstnärspär. Det är inte bara vaser, skålar och lyktor till hemslöjdsaffärerna som drejas. Det blir ofta specialbeställningar, som t.ex. nattvardskärnen, beställda av biskop Sven Silén, som nu finns i kapellet vid biskopsgården i Västerås. Liknande beställning på nattvardskärl har gjorts till Gesunda bönhus.

Vad som gör Tollakeramiken så värdefull utom kvalitet är, att det inte är någon schablontillverkning. Det finns något personligt avvikande i varje pjäs, där viljan att skapa och forma får göra sig gällande. Vid mitt besök hos Mariane och Tage drejades för fullt för att kunna leverera alla beställningar till de 15 hemslöjdsföreningar, som bland många andra äro kunder.

För Sollerön är detta lilla men ändå så stora företag en tillgång, inte bara för sina konstnärligt högt stående alster, som ger Sollerön PR, utan även för att det visar, att företagsamhet och framsynthet kan skapa arbetstillfällen, som är till nytta för bygden. Det finns plats för flera småföretagare på Sollerön.

Evald Håkansson